

ENAKOST V EU 20 LET PO ZAČETKU IZVAJANJA DIREKTIV O ENAKOSTI –

MNENJE AGENCIJE FRA 1/2021 – POVZETEK

V Mnenju agencije FRA 1/2021 sta predstavljena obseg in narava doživetih izkušenj neenakosti ter diskriminacije po vsej EU. Pri tem se sklicuje na razloge za diskriminacijo in področja življenja, ki so obravnavani v direktivah o rasni enakosti in enakosti pri zaposlovanju, pa tudi v predlagani direktivi o enakem obravnavanju. Mnenje je bilo izdano 30. aprila 2021. V tem povzetku so predstavljena glavna priporočila („Ključne ugotovitve in mnenja“) iz Mnenja agencije FRA 1/2021.

6

Uresničevanje načela enakega obravnavanja v skladu z direktivo o rasni enakosti in direktivo o enakosti pri zaposlovanju

11

Obravnavanje neenake zaščite pred diskriminacijo v pravnih določbah EU

14

Prepoznavanje morebitnih novih načinov diskriminacije

15

Neprijavljanje diskriminacije in premajhna ozaveščenost o pravicah

20

Razvoj vloge organov za enakost

23

Spodbujanje zbiranja in uporabe podatkov o enakosti, vključno s pravilno uporabo splošne uredbe o varstvu podatkov

26

Zbiranje podatkov o enakosti v skladu s splošno uredbo o varstvu podatkov

© Agencija Evropske unije za temeljne pravice, 2022

Reprodukcija je dovoljena z navedbo vira.

Za vsako uporabo ali reprodukcijo fotografij ali drugega gradiva, ki ni zaščiten z avtorskimi pravicami Agencije Evropske unije za temeljne pravice, je treba pridobiti dovoljenje neposredno od imetnikov pravic.

Niti Agencija Evropske unije za temeljne pravice niti osebe, ki delujejo v njenem imenu, niso odgovorne za uporabo podatkov iz te publikacije.

Luxembourg: Urad za publikacije Evropske unije, 2022

Print	ISBN 978-92-9461-516-9	doi:10.2811/525778	TK-03-21-509-SL-C
PDF	ISBN 978-92-9461-497-1	doi:10.2811/043535	TK-03-21-509-SL-N

Kratice in okrajšave

ENVP	Evropski nadzornik za varstvo podatkov
EOVP	Evropski odbor za varstvo podatkov
Equinet	Evropska mreža organov za enakost
EU27	27 držav članic EU
EU-MIDIS	raziskava o manjšinah in diskriminaciji v Evropski uniji
FRA	Agencija Evropske unije za temeljne pravice
GDPR	splošna uredba o varstvu podatkov
LGBTIQ	lezbijke, geji, biseksualne, transspolne, interspolne in queer osebe
Listina	Listina Evropske unije o temeljnih pravicah
PDEU	Pogodba o delovanju Evropske unije
UI	umetna inteligenca

AGENCIJA EVROPSKE UNIJE ZA TEMELJNE PRAVICE –

ob upoštevanju Pogodbe o Evropski uniji in zlasti člena 6 Pogodbe,

ob sklicevanju na obveznosti iz Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (v nadaljnjem besedilu: Listina),

v skladu z Uredbo Sveta (ES) št. 168/2007 z dne 15. februarja 2007 o ustanovitvi Agencije Evropske unije za temeljne pravice, zlasti členom 2, v katerem je naveden cilj Agencije, tj. „ustreznim institucijam, organom, uradom in agencijam Skupnosti ter njenim državam članicam v zvezi z izvajanjem prava Skupnosti na področju temeljnih pravic zagotoviti pomoč in strokovno znanje v podporo polnemu spoštovanju temeljnih pravic pri sprejemanju ukrepov ali oblikovanju poteka dejavnosti v okviru njihovih pristojnosti“,

ob upoštevanju člena 4(1)(d) Uredbe Sveta št. 168/2007, v skladu s katerim je naloga Agencije, da „na lastno pobudo ali na zahtevo Evropskega parlamenta, Sveta ali Komisije za institucije Unije in države članice v zvezi z izvajanjem prava Skupnosti oblikuje in objavlja zaključke in mnenja o določenih tematskih področjih“,

ob upoštevanju poročil Evropske komisije iz let 2014 in 2021 o uporabi Direktive Sveta 2000/43/ES z dne 29. junija 2000 o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na raso ali narodnost (direktiva o rasni enakosti) in Direktive Sveta 2000/78/ES z dne 27. novembra 2000 o splošnih okvirih enakega obravnavanja pri zaposlovanju in delu (direktiva o enakosti pri zaposlovanju),

glede na to, da v skladu s členom 17 direktive o rasni enakosti poročilo Komisije „tam, kjer je to ustrezno, upošteva mnenje Evropskega centra za spremljanje in nadzor nad rasizmom in ksenofobijo“, ki je zdaj Agencija Evropske unije za temeljne pravice,

na podlagi dokazov, ki jih je zbrala in analizirala Agencija Evropske unije za temeljne pravice, med drugim med svojimi obsežnimi raziskavami ter v tematskih in letnih poročilih,

na podlagi prejšnjih podrobnih prispevkov, ki so bili v zvezi s tem predloženi Evropski komisiji,

PREDLAGA NASLEDNJE MNENJE:

KLJUČNE UGOTOVITVE IN MNENJA

V členu 17(1) Direktive 2000/43/ES (direktiva o rasni enakosti) in členu 19 Direktive 2000/78/ES (direktiva o enakosti pri zaposlovanju) je določeno, da mora Evropska komisija vsakih pet let za Evropski parlament in Svet pripraviti poročilo o uporabi teh direktiv. Člen 17(2) direktive o rasni enakosti določa, da mora poročilo Komisije tam, kjer je to ustrezno, upoštevati mnenje Evropskega centra za spremljanje in nadzor nad rasizmom in ksenofobijo, ki je zdaj Agencija Evropske unije za temeljne pravice (FRA).

V tem dokumentu predstavljena mnenja dopolnjujejo, krepijo in včasih ponavljajo prejšnja mnenja, ki jih je agencija FRA oblikovala v svojem obsežnem dosedanjem delu na področju enakosti, nediskriminacije ter rasizma ⁽¹⁾. Mnenja se nanašajo na stanje enakosti v EU, in sicer na podlagi različnih razlogov in na različnih področjih življenja, do konca leta 2020.

Objektivni, zanesljivi in primerljivi podatki, ki dokumentirajo izkušnje neenakosti in diskriminacije, so osnovno orodje za oblikovanje politik na podlagi dokazov. Mnenje agencije FRA 1/2021 temelji na podatkih, pridobljenih na podlagi raziskav agencije FRA in drugih dokazov, ki jih je Agencija zbrala prek svoje večdisciplinarne raziskovalne mreže Franet ter v sodelovanju z Evropsko mrežo organov za enakost (Equinet).

V Mnenju agencije FRA 1/2021 sta predstavljena obseg in narava doživetih izkušenj neenakosti ter diskriminacije po vsej EU. Mnenje se pri tem sklicuje na razloge za diskriminacijo in področja življenja, ki so obravnavani v direktivah o rasni enakosti in enakosti pri zaposlovanju, pa tudi na razloge in področja iz predlagane direktive o enakem obravnavanju ⁽²⁾.

Med glavne vire podatkov, na katere se sklicuje Mnenje agencije FRA 1/2021, spada pet raziskav agencije FRA, ki obravnavajo raznolike razloge za zaščito iz prava EU in področja življenja, na katerih lahko prihaja do diskriminacije. Agencija FRA zbira podatke iz raziskav neposredno od diskriminiranih oseb, pri čemer ti podatki omogočajo edinstven vpogled v odsotnost enakovrednih podatkov v številnih državah članicah EU. Natančneje, Mnenje agencije FRA 1/2021 temelji na podatkih in dokazih iz naslednjih virov (glej Prilogo za več informacij o raziskavah agencije FRA):

- ★ **EU-MIDIS II: Druga raziskava o manjšinah in diskriminaciji v Evropski uniji** (2016)
- ★ **EU-MIDIS II: Romi – izbrani rezultati** (2016)
- ★ EU-MIDIS II: Muslimani – izbrani rezultati (2017)
- ★ EU-MIDIS II: Being Black in the EU (Biti temnopolt v EU) (2018)
- ★ **Druga raziskava o diskriminaciji in kaznivih dejanjih iz sovraštva proti Judom v EU** (2018)
- ★ **EU-LGBTI Survey II** (Druga raziskava o osebah LGBTI v EU) (2019)
- ★ **Roma and Travellers Survey** (Raziskava o Romih in Travellerjih) (2019)
- ★ **Raziskava o temeljnih pravicah** (2019)
- ★ *Ad hoc* zbiranje podatkov o izkušnjah diskriminacije na področju zaposlovanja in poklicnega dela zaradi invalidnosti in starosti
- ★ *Ad hoc* zbiranje podatkov o položaju in delovanju organov za enakost v sodelovanju z mrežo Equinet

V Mnenju agencije FRA 1/2021 so predstavljeni dokazi agencije FRA o izkušnjah diskriminacije na podlagi razlogov in na področjih življenja, ki so obravnavani v direktivah o rasni enakosti in enakosti pri zaposlovanju. Predstavljeni so tudi dokazi o izkušnjah diskriminacije, ki presegajo razloge in področja življenja, obravnavane v navedenih direktivah. Te informacije so pomembne za dolgotrajna poganja v zvezi s predlogom direktive Sveta iz leta 2008 o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na vero ali prepričanje, invalidnost, starost ali spolno usmerjenost ⁽³⁾.

⁽¹⁾ FRA (2021), **Enakost, nediskriminacija in rasizem**.

⁽²⁾ Evropska komisija (2008), **Predlog direktive Sveta o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na vero ali prepričanje, invalidnost, starost ali spolno usmerjenost**, COM(2008) 426 final, Bruselj, 2. julij 2008.

⁽³⁾ Evropska komisija (2008), **Predlog direktive Sveta o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na vero ali prepričanje, invalidnost, starost ali spolno usmerjenost**, COM(2008) 426 final, Bruselj, 2. julij 2008.

V oddelku 4 Mnenja agencije FRA 1/2021 je obravnavan razvoj vloge organov za enakost v državah članicah. Ta pregled je bil pripravljen v odgovor na priporočilo Evropske komisije iz leta 2018 o standardih za organe za enakost ⁽⁴⁾ in na morebitni predlog zakonodaje za krepitev organov za enakost, ki naj bi bila sprejeta leta 2022, kot je bilo napovedano v akcijskem načrtu EU za boj proti rasizmu za obdobje 2020–2025 ⁽⁵⁾.

Mnenje agencije FRA 1/2021 v zvezi s tem dopolnjuje poročilo Evropske komisije iz leta 2021 o uporabi direktiv o rasni enakosti in enakosti pri zaposlovanju ⁽⁶⁾ ter spremni delovni dokument služb Komisije o organih za enakost in izvajanju priporočila Komisije o standardih za organe za enakost ⁽⁷⁾.

V poročilu Evropske komisije so analizirane težave držav članic pri razlagi določb obeh direktiv, pri čemer so vključena pojasnila Sodišča Evropske unije v zvezi s tem. Skratka, v delovnem dokumentu služb Komisije se položaj organov za enakost primerja z ukrepi, predlaganimi v priporočilu Evropske komisije o standardih za organe za enakost.

V Mnenju agencije FRA 1/2021 ni analizirana sodna praksa na področju diskriminacije, da ne bi prišlo do podvajanja s poročilom Evropske komisije o uporabi direktiv. Agencija FRA v svojem letnem poročilu o temeljnih pravicah ⁽⁸⁾ obravnava izbrane spremembe sodne prakse ter redno posodablja informacije o zadevah in sodnih odločbah v svoji podatkovni zbirki o sovražstvu do muslimanov ⁽⁹⁾. V pregledu evropske zakonodaje o enakosti so podane redne posodobitve pravnega in političnega razvoja na področju enakosti in nediskriminacije ⁽¹⁰⁾.

Nazadnje je v Mnenju agencije FRA 1/2021 obravnavano, kako je mogoče podatke o enakosti uporabiti kot orodje za spremljanje uresničevanja načela enakega obravnavanja v EU in njenih državah članicah.

⁽⁴⁾ Evropska komisija (2018), *Priporočilo Komisije (EU) 2018/951 z dne 22. junija 2018 o standardih za organe za enakost*, UL L 167.

⁽⁵⁾ Evropska komisija (2020), *Unija enakosti: akcijski načrt EU za boj proti rasizmu za obdobje 2020–2025*, COM(2020) 565 final, Bruselj, 18. september 2020.

⁽⁶⁾ Evropska komisija (2021), *Poročilo Komisije Evropskemu parlamentu in Svetu o uporabi Direktive Sveta 2000/43/ES o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na raso ali narodnost (direktiva o rasni enakosti) in Direktive Sveta 2000/78/ES o splošnih okvirih enakega obravnavanja pri zaposlovanju in delu (direktiva o enakosti pri zaposlovanju)*, COM(2021) 139 final, Bruselj, 19. marec 2021.

⁽⁷⁾ Evropska komisija (2021), *Commission Staff Working Document: Equality bodies and the implementation of the Commission Recommendation on standards for equality bodies* (Delovni dokument služb Komisije: Organi za enakost in izvajanje priporočila Komisije o standardih za organe za enakost), SWD(2021) 63 final, Bruselj, 19. marec 2021.

⁽⁸⁾ FRA (2020), *Poročilo o temeljnih pravicah 2020*, Luxembourg, Urad za publikacije Evropske unije (Urad za publikacije). Glej tudi FRA (2020), *Poročilo o temeljnih pravicah 2020* – raziskave po posameznih državah.

⁽⁹⁾ FRA (2021), *Database 2012–2019 on anti-Muslim hatred – Cases and rulings* (podatkovna zbirka o sovražstvu do muslimanov za obdobje 2020–2019 – zadeve in sodne odločbe).

⁽¹⁰⁾ European Equality Law Network (Evropska mreža za pravo s področja enakosti) (2021), *Law reviews* (pregledi zakonodaje).

Skupne točke in razlike med direktivo o rasni enakosti (2000/43/ES) ter direktivo o enakosti pri zaposlovanju (2000/78/ES)

Skupne točke

- Obe direktivi uresničujeta načelo enakega obravnavanja.
- Direktivi določata okvira za boj proti diskriminaciji.
- Prepoved diskriminacije zajema neposredno diskriminacijo, posredno diskriminacijo, nadlegovanje in navodilo, naj se neka oseba diskriminira.
- Direktivi prepovedujeta diskriminacijo pri zaposlovanju in delu.
- Različno obravnavanje na podlagi bistvenih in odločilnih poklicnih zahtev je upravičeno.
- Direktivi vsebujeta enakovredne določbe v zvezi s pozitivnimi ukrepi, obrambo pravic oz. pravnim varstvom, dokaznim bremenom, viktimizacijo oz. povračilnimi ukrepi, razširjanjem informacij, socialnim dialogom, dialogom z nevladnimi organizacijami in sankcijami.

Razlike

- Direktiva o rasni enakosti prepoveduje diskriminacijo na podlagi rase ali narodnosti.
- Direktiva o enakosti pri zaposlovanju prepoveduje diskriminacijo zaradi vere ali prepričanja, hendikepiranosti, starosti ali spolne usmerjenosti.
- Direktiva o rasni enakosti prepoveduje diskriminacijo v zvezi s socialno zaščito, vključno s socialno varnostjo in zdravstvenim varstvom; socialnimi ugodnostmi; izobraževanjem ter dostopom do dobrin in storitev, ki so na voljo javnosti, vključno s stanovanji, in preskrbo z njimi.
- Direktiva o enakosti pri zaposlovanju zajema le področje zaposlovanja in dela.
- Direktiva o rasni enakosti od držav članic zahteva določitev organov za spodbujanje enakega obravnavanja. Direktiva o enakosti pri zaposlovanju ne nalaga take obveznosti.
- Direktiva o enakosti pri zaposlovanju določa razumne prilagoditve za invalide.

URESNIČEVANJE NAČELA ENAKEGA OBRAVNAVANJA V SKLADU Z DIREKTIVO O RASNI ENAKOSTI IN DIREKTIVO O ENAKOSTI PRI ZAPOSLOVANJU

Podatki in dokazi, ki jih je zbrala agencija FRA, dosledno kažejo, da ljudje v vsej EU redno doživljajo diskriminacijo na podlagi razlogov ter na področjih življenja iz direktive o rasni enakosti in direktive o enakosti pri zaposlovanju. Do diskriminacije prihaja, čeprav sta direktivi začeli veljati leta 2000.

To vzbuja dvome v učinkovitost ukrepov in institucionalnih ureditev, ki so jih države članice sprejele za izvrševanje protidiskriminacijske zakonodaje, vključno s pravili, ki so jih določile v zvezi z učinkovitostjo, sorazmernostjo in odvračilnostjo sankcij v primerih diskriminacije (člen 15 direktive o rasni enakosti; člen 17 direktive o enakosti pri zaposlovanju). Nadaljnje pomanjkljivosti pri uporabi pravnih določb EU o nediskriminaciji, ki so jih opredelili delavci v pravni stroki, so povezane s sankcijami, ki se uporabljajo v državah članicah ter trenutno ne zagotavljajo učinkovitega pravnega varstva in nimajo učinkovitega odvračilnega učinka ⁽¹¹⁾.

Direktiva o rasni enakosti prepoveduje neposredno in posredno diskriminacijo na podlagi rase ali narodnosti. Člen 3 o področju uporabe Direktive določa, da se uporablja za zaposlitev in poklic, poklicno usposabljanje, delovne pogoje ter članstvo v organizacijah delavcev ali delodajalcev; socialno zaščito, vključno s socialno varnostjo in zdravstvenim varstvom; socialne ugodnosti; izobraževanje ter dostop do dobrin in storitev, ki so na voljo javnosti, vključno s stanovanji, in preskrbo z njimi.

Direktiva o enakosti pri zaposlovanju prepoveduje neposredno in posredno diskriminacijo zaradi vere ali prepričanja, hendikepiranosti, starosti ali spolne usmerjenosti. Člen 3 o področju uporabe Direktive določa, da se uporablja za zaposlitev in delo, poklicno usposabljanje, delovne pogoje ter članstvo v organizacijah delavcev ali delodajalcev.

V zvezi z direktivo o rasni enakosti kažejo podatki agencije FRA iz raziskav naslednje.

- Razširjenost diskriminacije na podlagi rase ali narodnosti ostaja na podobno visoki ravni, in sicer tako skozi čas kakor med različnimi skupinami prebivalstva v različnih državah članicah. Podatki iz raziskave EU-MIDIS II na primer kažejo, da se je skoraj vsak četrti anketiranec (24 %) v 12 mesecih pred raziskavo leta 2016 na najmanj enem področju vsakdanjega življenja počutil diskriminiranega zaradi svojega etničnega ali priseljskega porekla. Podatki iz raziskave EU-MIDIS I iz leta 2007 kažejo, da je skoraj vsak tretji anketiranec (30 %) navedel, da se je v 12 mesecih pred raziskavo počutil diskriminiranega zaradi svoje narodnosti (na najmanj enem področju vsakdanjega življenja) ⁽¹²⁾. Zaradi izboljšane metodologije vzorčenja in uporabe ponderjev pri zasnovi vzorcev za analizo podatkov iz raziskave EU-MIDIS II do določene mere ni mogoče neposredno primerjati rezultatov prve in druge raziskave EU-MIDIS. Kljub temu ugotovitve kažejo, da je bil dosežen le majhen napredek, saj so stopnje diskriminacije še vedno visoke.
- Podatki iz raziskave agencije FRA kažejo, da osebe iz etničnih manjšin ali priseljskega porekla (vključno z Romi in Travellerji, muslimani, Judi in osebami afriškega porekla) redno doživljajo visoke stopnje diskriminacije zaradi svoje narodnosti ali rase (pa tudi vere ali prepričanja) na različnih področjih življenja. V petih letih pred zadevno raziskavo se je na primer 41 % Romov, 45 % oseb severnoafriškega porekla, 39 % podsaharskih

⁽¹¹⁾ Equinet (2020), *Future of equality legislation in Europe – Synthesis report of the online roundtable* (Prihodnost zakonodaje o enakosti v Evropi – zbirno poročilo o spletni okrogli mizi), Bruselj, Tajništvo Equineta.

⁽¹²⁾ FRA (2017), *EU-MIDIS II – Druga raziskava o manjšinah in diskriminaciji v Evropski uniji – glavni rezultati*, Luxembourg, Urad za publikacije, str. 13; FRA (2010), *EU-MIDIS – Anketa Evropske unije o manjšinah in diskriminaciji – poročilo o glavnih rezultatih*, Urad za publikacije, str. 36.

Afričanov ⁽¹³⁾, 60 % Romov in Travellerjev ⁽¹⁴⁾ ter 25 % Judov ⁽¹⁵⁾ počutilo diskriminiranih zaradi svojega etničnega ali priseljskega porekla.

- Ljudje diskriminacijo opisujejo kot ponavljajočo se izkušnjo: čeprav nekateri diskriminacijo doživljajo vsakodnevno, je povprečno število izkušenj diskriminacije 4,6 incidenta na leto ⁽¹⁶⁾.
- Razširjenost diskriminacije na podlagi rase ali narodnosti se močno razlikuje ne le med državami članicami, ampak tudi med različnimi anketiranimi skupinami v eni sami državi. Romi, Travellerji, ljudje afriškega porekla ter severnoafriški priseljenci in njihovi potomci na primer doživljajo višje stopnje diskriminacije od drugih anketiranih skupin v isti državi ⁽¹⁷⁾.
- Zaradi vidnih znakov razlikovanja, kot je barva kože, telesni videz ali nošenje tradicionalnih ali verskih oblačil (npr. naglavne rute) v javnosti, prihaja do visoke stopnje neenake obravnave oseb afriškega porekla, Romov in muslimank v vsej EU ⁽¹⁸⁾.
- Anketirani Romi in osebe afriškega porekla so poročali predvsem o diskriminaciji na podlagi telesnega videza, vendar so severnoafriški in turški priseljenci ter njihovi potomci poročali zlasti o doživljanju diskriminacije zaradi imena ali priimka ⁽¹⁹⁾. Ime anketiranca je bil glavni razlog za diskriminacijo pri dostopu do stanovanj in drugi najpomembnejši razlog na vseh drugih področjih življenja, ki so bila obravnavana v raziskavi.
- Izkušnje diskriminacije se razlikujejo glede na starostne skupine in generacije, pri čemer potomci priseljencev severnoafriškega porekla na primer navajajo, da doživljajo višje stopnje etnične ali verske diskriminacije od priseljencev prve generacije ⁽²⁰⁾. Ta ugotovitev je tako morda posledica več dejavnikov, tudi večje ozaveščenosti o enakosti in pravicah med poznejšimi generacijami in/ali vpliva drugačnega pravnega statusa in posledičnih pravic, ki jih imajo potomci priseljencev, ter, nasprotno, manjšega pričakovanja enakega obravnavanja med priseljenci prve generacije. Vendar je treba te ugotovitve dodatno raziskati.
- V povprečju ni bistvenih razlik med izkušnjami diskriminacije na podlagi etničnega ali priseljskega porekla med ženskami in moškimi. Vendar obstajajo bistvene razlike med spoloma znotraj ciljnih skupin v nekaterih državah članicah in med njimi ⁽²¹⁾.
- Večina anketirancev doživlja rasno diskriminacijo na delovnem mestu ali pri iskanju zaposlitve, zlasti Romi in anketiranci severnoafriškega porekla. Severnoafričani in podsaharski Afričani pogosto doživljajo diskriminacijo na delovnem mestu ⁽²²⁾.
- Druga področja življenja s posebej visokimi stopnjami izkušenj diskriminacije so dostop do stanovanj in dostop do drugih javnih ali zasebnih storitev, kot so javna uprava, javni prevoz, trgovine, restavracije in lokali ⁽²³⁾.

⁽¹³⁾ FRA (2017), *EU-MIDIS II – Druga raziskava o manjšinah in diskriminaciji v Evropski uniji – glavni rezultati*, Luxembourg, Urad za publikacije.

⁽¹⁴⁾ FRA (2020), *Roma and Travellers in six countries – Roma and Travellers Survey* (Romi in Travellerji v šestih državah – raziskava o Romih in Travellerjih), Luxembourg, Urad za publikacije; FRA (2017), *EU-MIDIS II – Druga raziskava o manjšinah in diskriminaciji v Evropski uniji – glavni rezultati*, Luxembourg, Urad za publikacije.

⁽¹⁵⁾ FRA (2018), *Izkušnje z antisemitizmom in njegovo dojetje – Druga raziskava o diskriminaciji in kaznivih dejanjih iz sovraštva proti Judom v EU*, Luxembourg, Urad za publikacije, str. 60. V drugi raziskavi o antisemitizmu je navedena le stopnja diskriminacije v 12 mesecih.

⁽¹⁶⁾ FRA (2017), *Druga raziskava o manjšinah in diskriminaciji v Evropski uniji – glavni rezultati*, Luxembourg, Urad za publikacije, str. 14.

⁽¹⁷⁾ Prav tam, str. 29–32.

⁽¹⁸⁾ Prav tam, str. 32.

⁽¹⁹⁾ Prav tam, str. 36.

⁽²⁰⁾ FRA (2017), *Druga raziskava o manjšinah in diskriminaciji v Evropski uniji – glavni rezultati*, Luxembourg, Urad za publikacije, str. 30; FRA (2017), *Druga raziskava o manjšinah in diskriminaciji v Evropski uniji: Muslimani – izbrani rezultati*, Luxembourg, Urad za publikacije, str. 24.

⁽²¹⁾ FRA (2017), *Druga raziskava o manjšinah in diskriminaciji v Evropski uniji – glavni rezultati*, Luxembourg, Urad za publikacije.

⁽²²⁾ Prav tam, str. 34 in 38.

⁽²³⁾ FRA (2020), *Roma and Travellers in six countries – Roma and Travellers Survey* (Romi in Travellerji v šestih državah – raziskava o Romih in Travellerjih), Luxembourg, Urad za publikacije; FRA (2017), *Druga raziskava o manjšinah in diskriminaciji v Evropski uniji – glavni rezultati*, Luxembourg, Urad za publikacije.

V zvezi z direktivo o enakosti pri zaposlovanju kažejo podatki iz raziskave agencije FRA in *ad hoc* podatki, ki jih je agencija FRA zbrala o izkušnjah diskriminacije pri zaposlovanju ter delu na podlagi invalidnosti in starosti za namene Mnenja agencije FRA 1/2021, naslednje.

- Odkar je Evropska komisija leta 2014 objavila poročilo o uporabi direktiv ⁽²⁴⁾, je bil na terenu dosežen le majhen napredek: razširjenost diskriminacije pri zaposlovanju na podlagi vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti in spolne usmerjenosti je v večini držav članic EU še naprej visoka.
- Delež oseb, ki so se leta 2019 opredeljevale kot lezbijke, geji, biseksualne in transspolne osebe (LGBT) ter so se med iskanjem zaposlitve počutile diskriminirane (11 %), je približno enak kot delež leta 2012 (tj. 13 %). To velja tudi za delež oseb LGBT, ki so se počutile diskriminirane na delovnem mestu (leta 2019 jih je bilo 21 %, leta 2012 pa 19 %) ⁽²⁵⁾. Osebe, ki se opredeljujejo kot transspolne, so v te številke vključene za namene primerjave med obema raziskavama.
- Osebe iz etničnih manjšin ali verskega ali priseljskega porekla redno doživljajo diskriminacijo na podlagi vere ali prepričanja pri zaposlovanju in v večji meri od splošnega prebivalstva.
- Razširjenost diskriminacije na podlagi vere ali prepričanja pri zaposlovanju je razmeroma visoka pri osebah iz etničnih manjšin ali priseljskega porekla (petletna stopnja: 12 %) ter pripadnikov verskih manjšin, kot so muslimani (petletna stopnja: 17 %) in Judje (12-mesečna stopnja: 16 %) ⁽²⁶⁾.
- Le 1 % anketirancev iz splošnega prebivalstva se je počutil diskriminiranega pri zaposlovanju zaradi svoje vere ali prepričanja v petih letih pred raziskavo, kot kažejo podatki iz raziskave o temeljnih pravicah. Vendar je 15 % anketirancev, ki se samoopredeljujejo kot muslimani, v isti raziskavi navedlo, da so se v petih letih pred raziskavo počutili diskriminirani pri zaposlovanju zaradi svoje vere ali prepričanja.
- Muslimanke navajajo svoj način oblačenja (nošenje naglavne rute/turbana) kot glavni razlog za doživljanje diskriminacije pri zaposlovanju ⁽²⁷⁾.
- Podatki iz raziskave o temeljnih pravicah v zvezi z invalidnostjo kažejo, da se diskriminacija pri zaposlovanju povečuje z ravno oviranosti pri vsakdanjih dejavnostih. Pri osebah, ki so zelo ovirane, obstaja večja verjetnost, da bodo izkusile diskriminacijo, kot pri osebah, ki niso zelo ovirane, in osebah, ki sploh niso ovirane pri vsakdanjih dejavnostih. Raziskava o temeljnih pravicah je obravnavala teme, ki se nanašajo na diskriminacijo na podlagi invalidnosti, z zastavljanjem vprašanj v okviru evropskega osnovnega zdravstvenega modula, ki ga je Eurostat razvil za zbiranje podatkov o zdravju po lastnih navedbah. Modul vključuje naslednje vprašanje: V kolikšni meri ste v zadnjih 6 mesecih ali dlje ovirani zaradi zdravstvenih težav pri običajnih aktivnostih? Bi rekli, da ste bili ... [kategorije odgovorov: „Zelo oviran“, „Zmerno oviran“, „Sploh nisem oviran“, „Ne želim odgovoriti“, „Ne vem“]. Eurostat navaja, da je to vprašanje mogoče uporabiti kot merilo za dolgotrajne omejitve, povezane s težavami s telesnim ali duševnim zdravjem, boleznimi ali invalidnostjo ⁽²⁸⁾.

⁽²⁴⁾ Evropska komisija (2014), *Poročilo Komisije Evropskemu parlamentu in Svetu – Skupno poročilo o uporabi Direktive Sveta 2000/43/ES z dne 29. junija 2000 o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na raso ali narodnost (direktiva o rasni enakosti) in Direktive Sveta 2000/78/ES z dne 27. novembra 2000 o splošnih okvirih enakega obravnavanja pri zaposlovanju in delu (direktiva o enakosti pri zaposlovanju)*, COM(2014) 2 final, Bruselj, 17. januar 2014.

⁽²⁵⁾ FRA (2020), *EU-LGBTI II – A long way to go for LGBTI equality* (EU-LGBTI II – Dolga pot do enakosti LGBTI), Luxembourg, Urad za publikacije, str. 10.

⁽²⁶⁾ FRA (2017), *Druga raziskava o manjšinah in diskriminaciji v Evropski uniji – glavni rezultati*, Luxembourg, Urad za publikacije; FRA (2018), *Izkušnje z antisemitizmom in njegovo dojetje – druga raziskava o diskriminaciji in kaznivih dejanjih iz sovražstva proti Judom v EU*, Luxembourg, Urad za publikacije.

⁽²⁷⁾ FRA (2017), *Druga raziskava o manjšinah in diskriminaciji v Evropski uniji: Muslimani – izbrani rezultati*, Luxembourg, Urad za publikacije, str. 24.

⁽²⁸⁾ Glej Eurostat (2013), *European Health Interview Survey (EHIS wave 2) – Methodological manual* (Evropska anketa o zdravju in zdravstvenem varstvu (EHIS – drugi val) – metodološki priručnik), Luxembourg, Urad za publikacije, str. 16–17.

- Invalidi redno doživljajo diskriminacijo na delovnem mestu, še bolj pa med iskanjem zaposlitve, kakor kažejo podatki, zbrani za namene Mnenja agencije FRA 1/2021. Agencija FRA je te podatke zbrala prek mreže Franet. Takšni podatki so bili na voljo le v omejenem številu držav članic EU ⁽²⁹⁾.
- Več možnosti je, da bodo diskriminacijo na podlagi invalidnosti pri zaposlovanju doživele invalidke kot invalidi.
- Ugotovitve iz raziskave o temeljnih pravicah kažejo razmeroma visoke stopnje starostne diskriminacije pri zaposlovanju za splošno prebivalstvo (petletna stopnja: 15 %), pri čemer med državami obstajajo znatne razlike.
- Podatki iz raziskave o temeljnih pravicah kažejo, da je oseb, ki navajajo, da doživljajo diskriminacijo pri zaposlovanju, ker so „prestare“ (10 %), še enkrat več od oseb, ki jo doživljajo, ker so „premlade“ (6 %).
- Starejše osebe pogosto doživljajo starostno diskriminacijo pri zaposlovanju, kot kažejo podatki, zbrani za namene Mnenja agencije FRA 1/2021.
  - ★ Razširjenost starostne diskriminacije se povečuje s starostjo anketiranca in je zlasti visoka pri osebah, ki so stare 50 let ali več. Takšni podatki so bili na voljo le v omejenem številu držav članic EU ⁽³⁰⁾.
  - ★ Osebe pogosteje doživljajo starostno diskriminacijo pri iskanju zaposlitve kot na delovnem mestu.
  - ★ Ženske doživljajo starostno diskriminacijo pri zaposlovanju pogosteje od moških.
- Podatki iz raziskave o temeljnih pravicah kažejo tudi, da je petletna stopnja razširjenosti diskriminacije pri zaposlovanju zaradi katerega koli razloga skoraj še enkrat višja pri osebah, ki se samoopredeljujejo kot lezbijke, geji in biseksualne osebe (LGB) ali „drugo“ (41 %), kot pri osebah, ki se samoopredeljujejo kot heteroseksualne (22 %) ⁽³¹⁾.
- Osebe LGB doživljajo višjo stopnjo diskriminacije na delovnem mestu kot pri iskanju zaposlitve, pri čemer ni bistvenih razlik med lezbijkami, geji in biseksualnimi osebami ⁽³²⁾.
- Starostna diskriminacija pri zaposlovanju za osebe LGB se povečuje s starostjo ter je še posebej prisotna pri osebah, ki so stare 55 let in več ⁽³³⁾.

⁽²⁹⁾ Za podrobna sklicevanja glej oddelek 1.2.2 Mnenja agencije FRA 1/2021.

⁽³⁰⁾ Za podrobna sklicevanja glej oddelek 1.2.3 Mnenja agencije FRA 1/2021.

⁽³¹⁾ FRA (2020), *Kaj temeljne pravice pomenijo ljudem v EU? – raziskava o temeljnih pravicah*, Luxembourg, Urad za publikacije.

⁽³²⁾ FRA (2020), *EU-LGBTI II – A long way to go for LGBTI equality* (EU-LGBTI II – Dolga pot do enakosti LGBTI), Luxembourg, Urad za publikacije, str. 31.

⁽³³⁾ FRA (2020), *EU-LGBTI II – A long way to go for LGBTI equality* (EU-LGBTI II – Dolga pot do enakosti LGBTI), Luxembourg, Urad za publikacije; FRA (2020), *Kaj temeljne pravice pomenijo ljudem v EU? – raziskava o temeljnih pravicah*, Luxembourg, Urad za publikacije.

MNENJE AGENCIJE FRA 1

Države članice EU bi lahko v skladu s členom 5 direktive o rasni enakosti in členom 7 direktive o enakosti pri zaposlovanju, ki obravnavata t. i. pozitivne ukrepe, uvedle ukrepe „za preprečevanje neugodnosti ali za nadomestilo neugodnosti, ki so povezane z“ razlogi za diskriminacijo in področji življenja, naštetimi v navedenih direktivah, kakor je razvidno iz raziskave agencije FRA in nacionalnih virov podatkov.

Države članice EU bi lahko take neugodnosti in trende na področju diskriminacije opredelile na podlagi sistematičnega zbiranja podatkov ter analize doživetih izkušenj in socialno-ekonomskih razmer pripadnikov skupin prebivalstva, ki jih ogroža diskriminacija, kot je opisano v mnenju agencije FRA 6 o podatkih o enakosti.

V skladu s členom 15 direktive o rasni enakosti in členom 17 direktive o enakosti pri zaposlovanju bi morale države članice EU okrepiti prizadevanja za izboljšanje učinkovitosti ukrepov in institucionalnih ureditev, ki so jih sprejele za izvrševanje protidiskriminacijske zakonodaje, ter zagotavljanje, da so „sankcij[e], ki se uporabljajo pri kršitvah nacionalnih določb, sprejetih v skladu“ z direktivama, „učinkovite, sorazmerne in odvračilne“.

OBRAVNAVANJE NEENAKE ZAŠČITE PRED DISKRIMINACIJO V PRAVNIH DOLOČBAH EU

Člen 10 Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU) določa, da si „[p]ri opredeljevanju in izvajanju svojih politik in dejavnosti [...] Unija prizadeva za boj proti diskriminaciji na podlagi spola, rase ali narodnosti, vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti“.

Nadalje je v členu 19 Pogodbe o delovanju Evropske unije navedeno, da „lahko Svet po posebnem zakonodajnem postopku in po odobritvi Evropskega parlamenta soglasno sprejme ustrezne ukrepe za boj proti diskriminaciji na podlagi spola, rase ali narodnosti, vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti“.

V skladu s členom 21 Listine je prepovedana „vsakršna diskriminacija na podlagi spola, rase, barve kože, etničnega ali socialnega porekla, genetskih značilnosti, jezika, vere ali prepričanja, političnega ali drugega mnenja, pripadnosti narodnosti manjšini, premoženja, rojstva, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti“. Člen 21 prepoveduje tudi vsakršno diskriminacijo na podlagi državljanstva, in sicer „[b]rez poseganja v posebne določbe Pogodb [ter] [...] na njenem področju uporabe“. Listina je zavezujoča za institucije EU in vse njihove ukrepe ter države članice, ko izvajajo pravo EU. V členu 51(1) Listine je navedeno, da se njene določbe uporabljajo za institucije in organe Unije ob spoštovanju načela subsidiarnosti, za države članice pa samo, ko izvajajo pravo Unije.

Poleg tega je EU podpisala in ratificirala Konvencijo Združenih držav o pravicah invalidov, kar vključuje nediskriminacijo kot načelo Konvencije (člen 3), pri čemer člen 5 dodatno prepoveduje vsako diskriminacijo invalidov.

V pravnem okviru EU o enakosti kljub tem določbam še vedno obstajajo vrzeli pri spodbujanju enakega obravnavanja. Veljavna sekundarna zakonodaja Unije, tj. direktive o rasni enakosti, enakosti pri zaposlovanju in enakosti spolov ⁽³⁴⁾, zagotavlja pomanjkljivo zaščito ter povzroča umetno hierarhijo razlogov, kar omejuje obseg in področje uporabe zaščite pred diskriminacijo na ravni EU. V nasprotju z razlogi na podlagi spola ter rase ali narodnosti, ki so v pravnih določbah EU obsežno zaščiteni, razlogi na podlagi vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti in spolne usmerjenosti niso zaščiteni v enaki meri.

Poleg tega se zaščita pred diskriminacijo razlikuje med državami članicami, čeprav so v večini sprejele zakonodajo, ki presega minimalne standarde iz direktiv o rasni enakosti, enakosti pri zaposlovanju in enakosti spolov. Večina držav članic je v nacionalno zakonodajo vključila dodatne razloge in področja življenja ter na ta način priznala potrebo po zaščiti oseb pred diskriminacijo, ki presega veljavni pravni okvir EU o enakosti.

Vendar je predlog Evropske komisije iz leta 2008 za direktivo Sveta o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na vero ali prepričanje, invalidnost, starost ali spolno usmerjenost, tj. direktivo o enakem obravnavanju, kljub pozivom Evropskega parlamenta in prizadevanjem Komisije še naprej blokiran v Svetu, ki mora direktivo sprejeti soglasno. Čeprav predlog v celoti podpira 14 držav članic, mu neopredeljeno število članic še vedno nasprotuje ⁽³⁵⁾.

Podatki agencije FRA iz raziskav kažejo, da na primer številni Romi, Travellerji, muslimani, Judje in priseljenci ter njihovi potomci ne morejo zagotovo trditi, ali so diskriminirani na podlagi rase in narodnosti ali na podlagi vere ali prepričanja. Podatki prav tako dosledno kažejo, da številne osebe v vsej EU doživljajo večplastno in presečno diskriminacijo na podlagi različnih kombinacij razlogov.

Presečna diskriminacija se pojavi, kadar več razlogov hkrati deluje in medsebojno vpliva tako, da so neločljivo povezani in povzročijo posebne vrste diskriminacije. Strokovni delavci

⁽³⁴⁾ Direktiva 2010/41/EU Evropskega parlamenta in Sveta o uporabi načela enakega obravnavanja moških in žensk, ki opravljajo samostojno dejavnost, in o razveljavitvi Direktive Sveta 86/613/EGS, UL L 180; Direktiva 2006/54/ES Evropskega parlamenta in Sveta o uresničevanju načela enakih možnosti ter enakega obravnavanja moških in žensk pri zaposlovanju in poklicnem delu (preoblikovano), UL L 204; Direktiva Sveta 2004/113/ES o izvajanju načela enakega obravnavanja moških in žensk pri dostopu do blaga in storitev ter oskrbi z njimi, UL L 373.

⁽³⁵⁾ Svet Evropske unije (2020), *Predlog direktive Sveta o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na vero ali prepričanje, invalidnost, starost ali spolno usmerjenost – informacije predsedstva glede odgovorov na njegov vprašalnik*, Bruselj, 4. november 2020.

na tem področju pa priznavajo, da obravnavanje diskriminacije z zornega kota enega samega razloga ne zajema različnih načinov, kako ljudje doživljajo diskriminacijo v vsakodnevnem življenju. Vendar presečna diskriminacija ni zaščitena v skladu s pravom EU, pri čemer je le nekaj držav članic sprejelo pravne določbe, ki se nanašajo na večplastno ali presečno diskriminacijo.

Obstaja tudi zaskrbljenost, da pojavi sistemske ali strukturne diskriminacije vplivajo na enako obravnavanje. V Priporočilu Sveta o enakosti, vključevanju in udeležbi Romov je sistemska ali strukturna diskriminacija opredeljena „kot očitna v neenakostih, ki izhajajo iz zakonodaje, politike in prakse, ne zaradi namere, temveč zaradi vrste institucionalnih dejavnikov pri pripravi, izvajanju in pregledu zakonodaje, politike in prakse“⁽³⁶⁾.

Podatki, ki jih je zbrala agencija FRA, razkrivajo dokaze o strukturni diskriminaciji v državah članicah, kot kažejo ugotovitve v zvezi z Romi in osebam afriškega porekla v raziskavi EU-MIDIS II ter raziskavi o Romih in Travellerjih. Ti rezultati kažejo, da osebe, ki doživljajo ene izmed najvišjih stopenj diskriminacije, običajno izkušajo tudi visoko in nadpovprečno stopnjo materialne prikrajšanosti.

- Znatno delež romskih anketirancev in njihovih otrok (80 %) živi z dohodki, ki so nižji od praga tveganja revščine, kot velja v njihovih državah; vsak četrti Rom (27 %) in vsak tretji romski otrok (30 %) živita v gospodinjstvu, ki je v mesecu pred izvedbo raziskave EU-MIDIS II vsaj enkrat trpelo zaradi lakote; vsak tretji Rom živi v stanovanju brez tekoče vode, vsak deseti pa živi v stanovanju brez električne napeljave. Na vprašanje, ali jim skupni dohodek gospodinjstva zadošča za preživetje, je 92 % anketiranih Romov navedlo, da imajo nekaj težav, 45 % pa jih je navedlo, da „imajo velike težave“⁽³⁷⁾.
- Vsak četrti romski in travellerški otrok (23 %) v šestih državah, obravnavanih v raziskavi agencije FRA o Romih in Travellerjih, živi v gospodinjstvu, ki ga je prizadelo resno materialno pomanjkanje, kar je v velikem nasprotju s splošnim prebivalstvom. To pomeni, da si člani gospodinjstva ne morejo privoščiti osnovnih dobrin, kot je zdrava hrana ali prehranjevanje, ali pa zamujajo s plačilom najemnine in si ne morejo privoščiti tedna počitnic na leto⁽³⁸⁾.
- Pri več kot vsakem drugem (55 %) anketirancu afriškega porekla je dohodek gospodinjstva nižji od praga tveganja revščine po socialnih transferjih v državi, v kateri živi. Njihova stopnja tveganja revščine je visoka pri anketirancih druge generacije (48 %) in anketirancih, ki so državljani (49 %), ter je večja kot pri splošnem prebivalstvu. Vsak drugi anketiranec afriškega porekla je navedel, da živi v prenaseljenem stanovanju (45 %), pri čemer je to navedlo 17 % splošnega prebivalstva v takrat še 28 državah članicah EU. Vsak deseti (12 %) anketiranec izkuša stanovanjsko prikrajšanost, kar vključuje življenje v stanovanju brez kadi in stranišča ali pa je stanovanje pretemno, gnijejo stene ali okna ali pušča streha⁽³⁹⁾.

⁽³⁶⁾ Svet Evropske unije (2021), *Priporočilo Sveta o enakosti, vključevanju in udeležbi Romov*, Bruselj, 2. marec 2021, str. 20.

⁽³⁷⁾ FRA (2016), *Druga raziskava o manjšinah in diskriminaciji v Evropski uniji, Romi – izbrani rezultati*, Luxembourg, Urad za publikacije.

⁽³⁸⁾ FRA (2020), *Roma and Travellers in six countries – Roma and Travellers Survey* (Romi in Travellerji v šestih državah – raziskava o Romih in Travellerjih), Luxembourg, Urad za publikacije.

⁽³⁹⁾ FRA (2018), *Being Black in the EU* (Biti temnopolt v EU), Luxembourg, Urad za publikacije.

↑ MNENJE AGENCIJE FRA 2

Zakonodajalec EU in države članice bi si morali prizadevati za zagotavljanje primerljivih, doslednih ter visokih ravni zaščite pred diskriminacijo na podlagi spola, rase ali narodnosti, vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti na različnih področjih življenja. Države članice bi se lahko pri tem zgledovale po strategijah in akcijskih načrtih Evropske komisije, katerih cilj je doseči Unijo enakosti. Sem spadajo akcijski načrt EU za boj proti rasizmu za obdobje 2020–2025; strateški okvir EU za enakost, vključevanje in udeležbo Romov za obdobje 2020–2030; strategija za enakost oseb LGBTIQ (lezbijke, geji, biseksualne, transspolne, interpolne in queer osebe) za obdobje 2020–2025; strategija o pravicah invalidov za obdobje 2021–2030; akcijski načrt za integracijo in vključevanje za obdobje 2021–2027 ter strategija EU za enakost spolov za obdobje 2020–2025.

EU in njene države članice bi morale še naprej proučevati vse možnosti za sprostitev pogajanj o predlagani direktivi o enakem obravnavanju. S takojšnjim sprejetjem navedene direktive bi odpravili umetno hierarhijo razlogov, ki je prisotna v Uniji, in zagotovili, da EU ter njene države članice zagotavljajo celovito in dosledno zaščito pred diskriminacijo na podlagi vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti na ključnih področjih življenja, ki zdaj niso obravnavana v sekundarni zakonodaji EU.

Zakonodajalec EU bi moral razmisliti o razširitvi koncepta diskriminacije na presečno diskriminacijo v veljavni in novi zakonodaji na področju enakosti ter nediskriminacije. EU in države članice bi tako lahko okrepile pravno varstvo pred presečno diskriminacijo, zlasti za ženske, ki doživljajo diskriminacijo na podlagi kombinacije različnih razlogov za diskriminacijo.

PREPOZNAVANJE MOREBITNIH NOVIH NAČINOV DISKRIMINACIJE

V zadnjih letih smo bili priča eksponentnemu naraščanju uporabe algoritmov in umetne inteligence (UI) za odločanje na raznolikih družbenih področjih. Agencija FRA je skupaj z drugimi akterji pokazala, da lahko uporaba algoritmov in umetne inteligence močno vpliva na načelo enakega obravnavanja ter nediskriminacije. Na to je opozorila tudi strokovna skupina EU na visoki ravni za umetno inteligenco.

Vendar so uporabniki v zelo različni meri seznanjeni z možnostjo diskriminacije pri uporabi algoritmov in umetne inteligence, pri čemer se številni ne zavedajo, kako lahko taki sistemi vodijo v diskriminacijo, zlasti posredno diskriminacijo, ter jo nadaljujejo ali celo krepijo. Do take diskriminacije pride, ko je oseba ali skupina, ki ima v primerjavi z drugimi osebami enake značilnosti, zaradi navidezno nevtralnega pravila postavljena v slabši položaj, kot je navedeno v direktivah o rasni enakosti in enakosti pri zaposlovanju. Dokazi agencije FRA, ki temeljijo na njenih objavljenih raziskavah na področju umetne inteligence, kažejo, da razvijalci ter uporabniki umetne inteligence iz javnega in zasebnega sektorja pogosto ne ocenijo natančno ali pa sploh ne ocenijo, ali so avtomatizirani sistemi, ki jih upravljajo, diskriminatorni.

Mednarodne organizacije, EU in države članice se zavedajo pomembnega izziva, ki ga predstavljata nediskriminatorna uporaba umetne inteligence ter povečanje in ne zmanjšanje enakosti, zato so različno dejavne na področju oblikovanja politik in priprave zakonodaje o umetni inteligenci, v kateri bi bilo treba obravnavati tudi potrebo po nediskriminaciji. Evropska komisija je v *beli knjigi o umetni inteligenci z naslovom Evropski pristop k odličnosti in zaupanju* ⁽⁴⁰⁾, v kateri so opisani načrti za morebiten zakonodajni predlog, poudarila, da umetna inteligenca vključuje več tveganj, vključno z diskriminacijo na podlagi različnih zaščitnih razlogov. To je bilo izpostavljeno tudi v **akcijskem načrtu EU za boj proti rasizmu za obdobje 2020–2025**.

Te pobude in pomisleki opozarjajo na tveganje diskriminacije pri uporabi umetne inteligence na različnih področjih življenja ter potrebo po nadaljnji ureditvi. Morebitna razširjena uporaba umetne inteligence bi lahko povzročila diskriminacijo na področjih življenja in na podlagi razlogov, ki presegajo razloge iz veljavne sekundarne zakonodaje EU o protidiskriminaciji.

↑ MNENJE AGENCIJE FRA 3

EU in njene države članice bi morale podrobno oceniti vpliv večjega zanašanja na algoritme in umetno inteligenco pri odločanju na enako obravnavanje in nediskriminacijo ter uvesti ustrezne ukrepe za zaščito temeljnih pravic, da bi omejili ta vpliv. To bi prispevalo k blažitvi tveganj, povezanih z vključitvijo morebitnih diskriminatornih predsodkov v algoritme in umetno inteligenco, ki se uporabljajo pri odločanju.

EU bi morala v zvezi s tem razmisliti tudi o financiranju ciljno usmerjenih raziskav o diskriminaciji na podlagi umetne inteligence in algoritmov.

⁽⁴⁰⁾ Evropska komisija (2020), *Bela knjiga o umetni inteligenci – evropski pristop k odličnosti in zaupanju*.

NEPRIJAVLJANJE DISKRIMINACIJE IN PREMAJHNA OZAVEŠČENOST O PRAVICAH

Podatki agencije FRA iz raziskav kažejo, da žrtve primerov diskriminacije, ki jo doživijo, običajno ne prijavijo oblastem ali organom zaradi različnih razlogov, tudi zato, ker ne vedo, na koga naj se obrnejo. Tako je kljub obstoju organov za enakost v vseh državah članicah, kot je zahtevano v členu 13 direktive o rasni enakosti, ki določa tudi, da bi morala biti naloga takih organov zagotavljanje „neodvisne pomoči žrtvam diskriminacije pri uveljavljanju njihovih tožb zaradi diskriminacije“⁽⁴¹⁾.

Ugotovitve na podlagi raziskav agencije FRA opozarjajo na znatne ravni nezadostnega prijavljanja diskriminacije na splošno, pri čemer organi za enakost v vsej EU prejemajo manj prijav diskriminacije od drugih organov, pri katerih je mogoče vložiti pritožbo. To kaže, da so obstoječi postopki in sistemi za prijavljanje izkušenj diskriminacije pogosto neučinkoviti ter žrtvam diskriminacije ne pomagajo vedno pri doseganju pravnega varstva in dostopu do sodišč.

Natančneje:

- ugotovitve v okviru vseh raziskav agencije FRA razkrivajo nizke stopnje prijavljanja primerov diskriminacije med vsemi anketiranimi skupinami prebivalstva⁽⁴²⁾;
- nizke stopnje prijavljanja ostajajo na podobni ravni skozi čas, med državami in različnimi skupinami prebivalstva iz raziskav agencije FRA, pri čemer povprečne stopnje prijavljanja za različne skupine prebivalstva znašajo:
  - ★ 12 % (raziskava EU-MIDIS II iz leta 2016),
  - ★ 23 % (druga raziskava o antisemitizmu iz leta 2018),
  - ★ 11 % (druga raziskava o osebah LGBTI (lezbijke, geji, biseksualne, transspolne in interpolne osebe) v EU iz leta 2019),
  - ★ 10 % (raziskava o temeljnih pravicah iz leta 2019),
  - ★ 21 % (raziskava o Romih in Travellerjih iz leta 2019);
- posledično institucije, ki so zakonsko obvezane pomagati žrtvam diskriminacije, vključno z organi za enakost, niso seznanjene z velikim številom primerov diskriminacije;
- podatki v okviru raziskave EU-MIDIS II iz leta 2016 kažejo, da je bilo največ primerov prijavljenih delodajalcem (36 %), približno 13 % primerov je bilo prijavljenih sindikatom in odborom delavcev, 17 % pa policiji, če je šlo za vstop v nočni klub ali bar⁽⁴³⁾;
- le 4 % vseh primerov diskriminacije je bilo prijavljenih organom za enakost, kar je zaskrbljujoče malo;
- čeprav so splošne stopnje prijavljanja diskriminacije nizke, so očitne razlike med državami članicami in anketiranimi skupinami, pri čemer žrtve diskriminacije iz etničnih manjšin in priseljenskega porekla (vključno z Romi in Travellerji), ki prebivajo na Finskem, Nizozemskem, Irskem, Švedskem in Danskem (države so našete v številčnem zaporedju), primere diskriminacije prijavljajo pogosteje od anketirancev v drugih državah⁽⁴⁴⁾.

Nizko ali visoko število prijavljenih primerov diskriminacije v državah članicah ne odraža nujno razširjenosti ali narave diskriminacije v teh državah članicah. Vendar število prijavljenih

⁽⁴¹⁾ Več informacij o tem, kdaj so bili organi za enakost ustanovljeni v državah članicah EU, je na voljo v evropskem imeniku organov za enakost – [European directory of equality bodies](#), ki ga vzdržuje Equinet.

⁽⁴²⁾ FRA (2017), *Druga raziskava o manjšinah in diskriminaciji v Evropski uniji – glavni rezultati*, Luxembourg, Urad za publikacije; FRA (2018), *Izkušnje z antisemitizmom in njegovo dojemanje – druga raziskava o diskriminaciji in kaznivih dejanjih iz sovraštva proti Judom v EU*, Luxembourg, Urad za publikacije; FRA (2020), *Roma and Travellers in six countries – Roma and Travellers Survey* (Romi in Travellerji v šestih državah – raziskava o Romih in Travellerjih), Luxembourg, Urad za publikacije; FRA (2020), *EU-LGBTI II – A long way to go for LGBTI equality* (EU-LGBTI II – Dolga pot do enakosti LGBTI), Luxembourg, Urad za publikacije; FRA (2019), *Raziskava o temeljnih pravicah*.

⁽⁴³⁾ FRA (2017), *Druga raziskava o manjšinah in diskriminaciji v Evropski uniji – glavni rezultati*, Luxembourg, Urad za publikacije, str. 22.

⁽⁴⁴⁾ FRA (2017), *Druga raziskava o manjšinah in diskriminaciji v Evropski uniji – glavni rezultati*, Luxembourg, Urad za publikacije, str. 43; FRA (2020), *Roma and Travellers in six countries – Roma and Travellers Survey* (Romi in Travellerji v šestih državah – raziskava o Romih in Travellerjih), Luxembourg, Urad za publikacije, str. 31.

primerov lahko deluje kot kazalnik pripravljenosti oseb na prijavljanje diskriminacije, na kar vplivajo stopnje zaupanja v institucije in ozaveščenosti o zakonodaji o enakosti, pravicah do enakosti ter organih za enakost.

Visoko število prijavljenih primerov diskriminacije lahko včasih pomeni, da sistemi prijavljanja uspešno delujejo, nizko število pa lahko kaže na nasprotno. Poleg tega razlike v stopnjah prijavljanja med leti ne pomenijo nujno nihanj v razširjenosti diskriminacije. Tako lahko odražajo spremembe v sistemih prijavljanja, večjo pripravljenost ter zmožnost žrtev in prič za prijavljanje primerov ali boljše zmogljivost pristojnih organov za ustrezno obravnavo takih primerov.

Podatki iz raziskave agencije FRA kažejo, da med glavne razloge za neprijavljanje spadajo naslednji razlogi.

- V vseh raziskavah agencije FRA je glavni razlog, zakaj žrtev ne prijavi primera diskriminacije, prepričanje, da se kljub prijavi ne bi nič zgodilo ali spremenilo. Točno ta razlog je navedlo:
  - ★ 52 % anketirancev v drugi raziskavi o antisemitizmu, ki niso prijavi zadnjega primera diskriminacije ⁽⁴⁵⁾,
  - ★ 41 % žrtev diskriminacije v raziskavi EU-LGBTI II ⁽⁴⁶⁾,
  - ★ 35 % žrtev diskriminacije iz etničnih manjšin ali priseljskega porekla iz raziskave EU-MIDIS II ⁽⁴⁷⁾,
  - ★ več kot 36 % anketirancev iz splošnega prebivalstva v raziskavi o temeljnih pravicah, ki niso prijavi zadnjega primera diskriminacije, ki so jo doživeli ⁽⁴⁸⁾.
- Med druge pogosto navedene razloge, zakaj osebe niso prijavile diskriminacije, spadajo prepričanje, da diskriminacije ni lahko dokazati in da je primer morda preveč nepomemben ali ga nima smisla prijaviti.

Kot kažejo ugotovitve iz raziskave agencije FRA EU-LGBTI II, so dodatni razlogi, zakaj osebe niso prijavi primerov diskriminacije, naslednji:

- ★ da nima smisla prijaviti diskriminacije, saj do nje prihaja pogosto (33 %),
- ★ niso želele razkriti, da se opredeljujejo kot LGBTI (21 %),
- ★ ne zaupajo organom (21 %),
- ★ skrbelo jih je, da primera ne bodo jemali resno (23 %),
- ★ niso vedele, kako ali kje naj diskriminacijo prijavijo (15 %),
- ★ bile so preveč prizadete, travmatizirane ali pod prevelikim stresom, da bi se dejavno ukvarjale s prijavljanjem (13 %) ⁽⁴⁹⁾.

Te ugotovitve opozarjajo na različne ravni učinkovitosti obstoječih zakonov, politik in organov, katerih cilj je odpravljati diskriminacijo ter zagotavljati enakost za vse v državah članicah. Kažejo tudi na različne ravni ozaveščenosti o pravicah med različnimi anketiranimi skupinami v različnih državah. Podatki iz raziskave agencije FRA tako kažejo, da skupine prebivalstva, ki jih ogroža diskriminacija, kot so etnične manjšine ali priseljenci, še vedno precej slabo poznajo organe za enakost, pri čemer za splošno prebivalstvo velja prav nasprotno. Poleg tega se ozaveščenost o protidiskriminacijski zakonodaji in možnih mehanizmih pravnega varstva, vključno z organi za enakost, močno razlikuje med državami in anketiranimi skupinami.

- V povprečju je raven ozaveščenosti anketirancev v okviru raziskave EU-MIDIS II o tem, da je diskriminacija nezakonita, razmeroma visoka (67 %) ⁽⁵⁰⁾.

⁽⁴⁵⁾ FRA (2018), *Izkušnje z antisemitizmom in njegovo dojetje – Druga raziskava o diskriminaciji in kaznivih dejanjih iz sovraštva proti Judom v EU*, Luxembourg, Urad za publikacije, str. 59.

⁽⁴⁶⁾ FRA (2020), *EU-LGBTI II – A long way to go for LGBTI equality* (EU-LGBTI II – Dolga pot do enakosti LGBTI), Luxembourg, Urad za publikacije, str. 37.

⁽⁴⁷⁾ FRA (2017), *Druga raziskava o manjšinah in diskriminaciji v Evropski uniji – glavni rezultati*, Luxembourg, Urad za publikacije, str. 49.

⁽⁴⁸⁾ FRA (2020), *Kaj temeljne pravice pomenijo ljudem v EU? – raziskava o temeljnih pravicah 2019*, Luxembourg, Urad za publikacije.

⁽⁴⁹⁾ FRA (2020), *EU-LGBTI II – A long way to go for LGBTI equality* (EU-LGBTI II – Dolga pot do enakosti LGBTI), Luxembourg, Urad za publikacije, str. 37.

⁽⁵⁰⁾ FRA (2017), *Druga raziskava o manjšinah in diskriminaciji v Evropski uniji – glavni rezultati*, Luxembourg, Urad za publikacije, str. 55.

- Nasprotno pa je raven ozaveščenosti anketirancev iz raziskave EU-MIDIS II o kateri koli organizaciji, ki zagotavlja podporo ali svetovanje žrtvam diskriminacije, vključno z organi za enakost, zelo nizka: 71 % anketirancev ne ve za nobeno tako organizacijo, 62 % anketirancev pa ne pozna imena nobenega organa za enakost v svoji državi ⁽⁵¹⁾.
- Ozaveščenost splošnega prebivalstva o organih za enakost je v primerjavi z etničnimi manjšinami ali priseljenci in njihovimi potomci razmeroma visoka. V 27 državah članicah EU (EU27) v povprečju trije od petih anketirancev (61 %) v raziskavi o temeljnih pravicah poznajo vsaj en organ za enakost v svoji državi, kar zajema ozaveščenost o organih za enakost, ki kot razlog za diskriminacijo obravnavajo raso in narodnost ter spol. Več kot polovica (52 %) vseh anketirancev pozna organ za enakost, ki v okviru svojih pristojnosti kot razlog za diskriminacijo obravnava raso ali narodnost ⁽⁵²⁾.
- Vendar je ta delež nižji pri tistih, ki niso državljani države iz raziskave (34 %), kot pri tistih, ki so (53 %). Podobno pozna organ za enakost, ki kot razlog za diskriminacijo obravnava raso ali narodnost, 45 % anketirancev v raziskavi o temeljnih pravicah, ki se imajo za pripadnike etnične manjšine, v primerjavi s 53 % tistih, ki se nimajo za pripadnike etnične manjšine ⁽⁵³⁾.
- Podatki iz raziskave o temeljnih pravicah poleg tega kažejo, da na ozaveščenost splošnega prebivalstva o organu za enakost v EU27 delno vpliva invalidnost. Več kot polovica (55 %) anketirancev, ki so zelo ovirani pri vsakdanjih dejavnostih, navaja, da poznajo organ za enakost, čemur sledi 57 % anketirancev, ki so ovirani, vendar ne zelo, in 63 % anketirancev, ki sploh niso ovirani.
- Na splošno in v vseh raziskavah agencije FRA je ozaveščenost anketirancev o organu za enakost odvisna od njihove izobrazbe, pri čemer anketiranci z nižjo stopnjo izobrazbe običajno slabše poznajo take institucije.
- Tudi če je poznavanje posebnih organov za enakost večje (npr. v primeru splošnega prebivalstva in oseb LGBTI) ⁽⁵⁴⁾, to dejstvo ni povezano z znatno višjo stopnjo prijavljanja.
- Podatki agencije FRA o organih za enakost kažejo, da imajo organi na Češkem, Danskem, Irskem, v Latviji ter na Poljskem in Švedskem večje število osebja in večji proračun glede na prebivalstvo držav, pri čemer najmanj 50 % anketirancev v raziskavi EU-MIDIS II agencije FRA navaja, da poznajo organe za enakost v teh državah (na Irskem in Švedskem je ta delež nekoliko manjši, tj. 40 %).
- Za primerjavo, podatki agencije FRA kažejo, da imajo organi za enakost v Avstriji, Bolgariji, Nemčiji, Grčiji, na Madžarskem, v Italiji, Luksemburgu, na Malti in Nizozemskem ter v Romuniji, Sloveniji in Španiji manjše število osebja in manjši proračun glede na prebivalstvo držav, pri čemer organe za enakost v teh državah pozna največ 30 % anketirancev iz raziskave EU-MIDIS II agencije FRA.

Slaba ozaveščenost o organih za enakost ogroža pomembno vlogo, ki bi jo ti organi morali imeti pri zagotavljanju pomoči žrtvam diskriminacije. Razpoložljivi dokazi potrjujejo povezavo med sredstvi, dodeljenimi organom za enakost (osebje in proračun), in ozaveščenostjo prebivalstva o teh organih. To kaže, da imajo organi za enakost z zakonsko in finančno trdnejšo podlago najbrž lahko učinkovitejšo vlogo pri krepitvi ravni ozaveščenosti o pravicah morebitnih žrtev diskriminacije ter prič takih primerov. To vključuje tudi njihovo zmogljivost izvajanja ciljno usmerjenih ukrepov za nagovarjanje oseb ali skupin, ki jih diskriminacija najbolj ogroža.

Vendar je treba opozoriti, da večja ozaveščenost o organih za enakost ne pomeni vedno tudi pogostejšega prijavljanja primerov tem organom. To velja celo za nekatere organe, ki

⁽⁵¹⁾ Prav tam, str. 51-53.

⁽⁵²⁾ FRA (2020), *Kaj temeljne pravice pomenijo ljudem v EU? – raziskava o temeljnih pravicah*, Luxembourg, Urad za publikacije.

⁽⁵³⁾ Prav tam.

⁽⁵⁴⁾ FRA (2020), *Kaj temeljne pravice pomenijo ljudem v EU? – raziskava o temeljnih pravicah 2019*, Luxembourg, Urad za publikacije; FRA (2020), *EU-LGBTI II – A long way to go for LGBTI equality* (EU-LGBTI II – Dolga pot do enakosti LGBTI), Luxembourg, Urad za publikacije, str. 35-37.

so jim na voljo nadpovprečni človeški in finančni viri glede na prebivalstvo držav, v katerih so bili ustanovljeni.

EU in njene države članice so si začele konkretno prizadevati za spodbujanje prijav ustreznim organom ter oblastem na področju kaznivih dejanj iz sovraštva, ki spadajo med najresnejše oblike diskriminacije ⁽⁵⁵⁾. Skupina EU na visoki ravni za boj proti rasizmu, ksenofobiji in drugim oblikam nestrpnosti je marca 2021 podprla sklop ključnih vodilnih načel, ki bi žrtve spodbudila k prijavljanju kaznivih dejanj iz sovraštva organom kazenskega pregona ⁽⁵⁶⁾. Delovna skupina za evidentiranje kaznivih dejanj iz sovraštva, zbiranje podatkov in spodbujanje prijavljanja kaznivih dejanj je ta načela razvila na podlagi dejavnosti ob pomoči agencije FRA.

Nekateri vidiki ključnih vodilnih načel za spodbujanje prijavljanja kaznivih dejanj iz sovraštva so pomembni v okviru spodbujanja prijavljanja diskriminacije organom za enakost. Tako je kljub dejstvu, da med pristojnosti nekaj organov za enakost izrecno spadajo kazniva dejanja iz sovraštva, kar se običajno obravnava v okviru določb kazenskega prava.

Načela št. 5, 6, 8 in 9 so zlasti zanimiva v okviru spodbujanja prijavljanja primerov diskriminacije organom za enakost. Ta načela se na splošno nanašajo na:

- vzpostavitev strukturnega in formaliziranega sodelovanja med organi za enakost, policijo ter organizacijami civilne družbe, vključno z učinkovitimi sistemi za napotitev;
- vzpostavitev dostopnih načinov prijavljanja za žrtve in priče, kot je prijava prek tretje osebe;
- zagotavljanje prilagojenega ozaveščanja posameznikov, ki jih ogroža viktimizacija na podlagi predsodkov.

Žrtve kaznivih dejanj in nadlegovanja na podlagi predsodkov se lahko obrnejo na organe za enakost v zvezi s primeri, ki ne izpolnjujejo meril za opredelitev kot kaznivo dejanje. Formalizirani in učinkoviti protokoli za napotitev med ustreznimi organi, odvisno od njihove pristojnosti za posamezen primer, so pomemben korak za žrtve diskriminacije, ki želijo doseči podporo, zaščito ter pravno varstvo. Tako medinstitucionalno sodelovanje zajema ozaveščanje o pravicah ter krepitev poznavanja organov za enakost med splošnim prebivalstvom in osebami, ki jih diskriminacija najbolj ogroža.

⁽⁵⁵⁾ FRA (2012), *Opozarjanje na kazniva dejanja iz sovraštva v Evropski uniji: priznavanje pravic žrtev*, Luxembourg, Urad za publikacije.

⁽⁵⁶⁾ Evropska komisija, skupina EU na visoki ravni za boj proti rasizmu, ksenofobiji in drugim oblikam nestrpnosti, delovna skupina za evidentiranje kaznivih dejanj iz sovraštva, zbiranje podatkov in spodbujanje prijavljanja kaznivih dejanj (2021), *Key guiding principles on encouraging reporting of hate crime – The role of law enforcement and relevant authorities* (Ključna vodilna načela za spodbujanje prijavljanja kaznivih dejanj iz sovraštva – Vloga organov kazenskega pregona in ustreznih organov), Luxembourg, Urad za publikacije.

↑ MNENJE AGENCIJE FRA 4

Evropska komisija in države članice EU bi morale razmisliti o razvoju posebnih vodilnih načel za spodbujanje prijavljanja diskriminacije organom za enakost v okviru dejavnosti skupine na visoki ravni za nediskriminacijo, enakost in raznolikost ter v tesnem sodelovanju z Equinetom, organi za enakost in ustreznimi organizacijami civilne družbe.

EU in države članice bi morale v zvezi s spodbujanjem prijavljanja razmisliti o prenosu lekcij, pridobljenih na podlagi dejavnosti ob pomoči agencije FRA za spodbujanje prijavljanja kaznivih dejanj iz sovraštva v okviru skupine EU na visoki ravni za boj proti rasizmu, ksenofobiji in drugim oblikam nestrpnosti, v okvir spodbujanja prijavljanja diskriminacije organom za enakost. Ključna vodilna načela za spodbujanje prijavljanja kaznivih dejanj iz sovraštva, ki jih je podprla skupina na visoki ravni, bi bilo mogoče prilagoditi okviru prijavljanja diskriminacije organom za enakost, zlasti v zvezi z:

- vzpostavljanjem učinkovitih sistemov za napotitev med organi za enakost, policijo in organizacijami civilne družbe;
- zagotavljanjem dostopnih kanalov za prijavljanje, vključno s prijavo prek tretje osebe;
- zagotavljanjem prilagojenega ozaveščanja oseb, ki jih ogroža diskriminacija.

Države članice bi morale okrepiti prizadevanja, da bi zagotovile, da imajo organi za enakost potrebna sredstva za ozaveščanje o svojem obstoju in pristojnostih, zlasti skupin prebivalstva, ki jih ogroža diskriminacija, pa tudi splošnega prebivalstva.

Evropska komisija in države članice bi morale spodbujati neodvisne raziskave s skupinami prebivalstva, ki jih diskriminacija najbolj prizadene, da bi raziskali različne dejavnike, ki lahko vplivajo na odločitev oseb, ali naj diskriminacijo prijavijo organom za enakost ali ne.

Države članice EU bi morale okrepiti prizadevanja za ozaveščanje o protidiskriminacijski zakonodaji in ustreznih mehanizmih pravnega varstva, zlasti vseh skupin prebivalstva, ki jih ogroža diskriminacija, v skladu s členom 10 direktive o rasni enakosti ter členom 12 direktive o enakosti pri zaposlovanju.

Države članice EU bi morale okrepiti prizadevanja za uporabo orodij, kot so dolžnosti zagotavljanja enakosti v okviru javnega sektorja in ocene učinka na enakost, da bi zagotovili izvajanje načela enakega obravnavanja.

RAZVOJ VLOGE ORGANOV ZA ENAKOST

Za učinkovito izvajanje veljavne zakonodaje so potrebne ustrezne strukture in mehanizmi za okrepitev spoštovanja zakonodaje, pa tudi zaupanje v organe, ki sodelujejo pri spodbujanju enakosti. V zvezi s tem je ključno, da so organi za enakost učinkoviti.

Člen 13 direktive o rasni enakosti zahteva, da „[d]ržave članice določijo organ ali organe za spodbujanje enakega obravnavanja vseh oseb brez diskriminacije na podlagi rase ali narodnosti. Ti organi so lahko del agencij, ki so na nacionalni ravni odgovorne za obrambo človekovih pravic ali za varstvo pravic posameznikov“.

V okviru določb Direktive bi morale pristojnosti teh organov za enakost vključevati dajanje neodvisne pomoči žrtvam diskriminacije pri uveljavljanju njihovih tožb zaradi diskriminacije, izvajanje neodvisnih pregledov v zvezi z diskriminacijo ter objavljane neodvisnih poročil in sestavljanje priporočil glede vseh zadev v zvezi s tako diskriminacijo. Direktiva državam članicam dopušča prosto presojo pri ustanavljanju organov za enakost v skladu z lastnimi institucionalnimi tradicijami in ureditvami.

Evropska komisija je leta 2018 objavila priporočilo o standardih za organe za enakost, v katerem so opredeljena tri področja, na katerih bi lahko države članice izvedle ukrepe, ki bi organom za enakost omogočili, da v celoti spodbujajo enako obravnavanje in učinkovito izvajajo naloge, ki so jim bile dodeljene v skladu s pravom EU. Te naloge se nanašajo na njihova pooblastila, neodvisnost in učinkovitost ter način sodelovanja in usklajevanja z drugimi organi za enakost, javnimi organi in drugimi organizacijami.

Kot navaja Evropska komisija ⁽⁵⁷⁾, se vloga in položaj organov za enakost med državami članicami še vedno znatno razlikujeta, pri čemer imajo ti organi zelo raznoliko strukturo, saj so pristojni za obravnavanje različnih razlogov za diskriminacijo in področij življenja, razlikujejo pa se tudi po svojih funkcijah, neodvisnosti ter človeških, finančnih in tehničnih virih, ki so jim na voljo. Premajhna enotnost organov za enakost v državah članicah povzroča vrzeli v zaščiti pred diskriminacijo v EU. Ti dokazi, da se organi za enakost kljub priporočilu Evropske komisije o standardih za organe za enakost, ki je bilo namenjeno obravnavanju nekaterih od teh vrzeli in je bilo sprejeto leta 2018, še vedno razlikujejo, potrjujejo, da bi bilo mogoče bolj uskladiti vlogo in položaj organov za enakost v EU ter okrepiti njihove pristojnosti.

Evropska komisija je v akcijskem načrtu EU za boj proti rasizmu za obdobje 2020–2025 nadalje navedla, da bo proučila možnost, da bi do leta 2022 predlagali novo zakonodajo za krepitev organov za enakost.

Equinet je razvil dva sklopa kazalnikov, ki lahko EU in njenim državam članicam pomagajo pri prizadevanjih, da bi okrepili organe za enakost.

Sklop indikatorjev za pristojnosti se osredotoča na razloge za diskriminacijo in področja življenja, ki jih obravnavajo organi za enakost, njihovo naravo ter obseg njihovih pooblastil v zvezi z zagotavljanjem neodvisne pomoči žrtvam diskriminacije, njihove pristojnosti za odločanje, sposobnost izvajanja anket in raziskav ter njihovo svetovalno funkcijo.

Sklop indikatorjev za neodvisnost se osredotoča na pravne okvire, s katerimi so bili organi za enakost ustanovljeni, njihovo sposobnost izvajanja funkcij brez motenj, proračun in sredstva, ki so dodeljena organom za enakost, ter imenovanje in odgovornost vodstva organov za enakost.

Pomembna vloga organov za enakost pri uresničevanju načela enakega obravnavanja je prav tako razvidna iz vlog, ki so bile organom za enakost dodeljene v različnih pobudah EU: v akcijskem načrtu EU za boj proti rasizmu za obdobje 2020–2025 ⁽⁵⁸⁾; Strategiji EU o pravicah

⁽⁵⁷⁾ Evropska komisija (2021), *Commission Staff Working Document – Equality bodies and the implementation of the Commission Recommendation on standards for equality bodies* (Delovni dokument služb Komisije – Organi za enakost in izvajanje priporočila Komisije o standardih za organe za enakost), SWD(2021) 63 final, Bruselj, 19. marec 2021.

⁽⁵⁸⁾ Evropska komisija (2020), *Unija enakosti: akcijski načrt EU za boj proti rasizmu za obdobje 2020–2025*, COM(2020) 565 final, Bruselj, 18. september 2020.

žrtev⁽⁵⁹⁾; Priporočilu Sveta o enakosti, vključevanju in udeležbi Romov⁽⁶⁰⁾; predlogu uredbe o skupnih določbah o sredstvih EU za obdobje 2021–2027 (uredba o skupnih določbah)⁽⁶¹⁾ ter predlogu za zavezujoče ukrepe za preglednost plač⁽⁶²⁾. Z vsakim od navedenih dokumentov so organom za enakost dodeljene dejavne vloge, v okviru katerih se jih poziva k dodelitvi sredstev, da lahko svoje naloge izpolnjujejo učinkovito in neodvisno.

Natančneje, uredba o skupnih določbah določa sodelovanje organov za enakost v odborih za spremljanje programov, ki jih financira EU. Ti odbori bodo odgovorni za proučitev, ali programi, ki jih financira EU, izpolnjujejo omogočevalne pogoje, ki so potrebni za dostop do sredstev EU in njihovo uporabo med programskim obdobjem, ali ne.

MNENJE AGENCIJE FRA 5

Države članice EU bi morale zagotoviti, da lahko organi za enakost učinkovito izpolnjujejo svoje naloge, ki so jim bile dodeljene v okviru direktive o rasni enakosti, in ob upoštevanju vlog, ki so jim bile dodeljene v akcijskem načrtu EU za boj proti rasizmu; Strategiji EU o pravicah žrtev; Priporočilu Sveta o enakosti, vključevanju in udeležbi Romov; predlogu uredbe o skupnih določbah o sredstvih EU za obdobje 2021–2027 ter predlogu za zavezujoče ukrepe za preglednost plač.

To vključuje zagotavljanje, da imajo organi za enakost dovolj široka pooblastila ter dodeljene ustrezne človeške, finančne in tehnične vire za učinkovito in neodvisno izvajanje vseh svojih zakonsko predpisanih nalog. Na to potrebo opozarja tudi Evropska komisija v poročilu iz leta 2021 o uporabi direktiv o rasni enakosti in enakosti pri zaposlovanju.

Države članice bi morale pri tem ustrezno upoštevati Priporočilo Komisije (EU) 2018/951 z dne 22. junija 2018 o standardih za organe za enakost. To med drugim vključuje, da se organom za enakost omogočijo prejetje in obravnavanje pritožb (vključno s pritožbami prek tretje osebe) ter pomoč žrtvam diskriminacije; objavljanje neodvisnih poročil in priporočil o vseh vprašanih v zvezi z diskriminacijo; zbiranje podatkov v okviru neodvisnih raziskav, s čimer se dopolnjuje zbirka dokazov za spremljanje stopenj diskriminacije, ter spodbujanje ozaveščenosti o obstoju organov za enakost med prebivalstvom, ki naj bi jim bili namenjeni.

Države članice se spodbuja, naj v celoti izvedejo ukrepe, vključene v priporočilo Evropske komisije o standardih za organe za enakost, da bi zagotovili, da lahko ti organi dosežejo svoj izjemen potencial in spodbujajo enako obravnavanje v praksi.

Poleg tega se Evropsko komisijo spodbuja, naj do leta 2022 predlaga novo zakonodajo za krepitev organov za enakost, kot je opisano v akcijskem načrtu EU za boj proti rasizmu za obdobje 2020–2025. Takšna zakonodaja je potrebna zaradi neenake zaščite pred diskriminacijo v EU, ki izvira iz različne organiziranosti organov za enakost, še posebej glede na to, da enakost spada med temeljne vrednote Unije.

⁽⁵⁹⁾ Evropska komisija (2020), *Strategija EU o pravicah žrtev (2020–2025)*, COM(2020) 258 final, Bruselj, 24. junij 2020.

⁽⁶⁰⁾ Svet Evropske unije (2021), *Priporočilo Sveta o enakosti, vključevanju in udeležbi Romov*, Bruselj, 2. marec 2021.

⁽⁶¹⁾ Evropska komisija (2018), *Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o določitvi skupnih določb o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu plus, Kohezijskem skladu in Evropskem skladu za pomorstvo in ribištvo in o finančnih pravilih zanje ter za Sklad za azil in migracije, Sklad za notranjo varnost in Instrument za upravljanje meja in vizume*, COM(2018) 375 final, Strasbourg, 29. maj 2018.

⁽⁶²⁾ Evropska komisija (2021), *Predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o krepitevi uporabe načela enakega plačila za enako delo ali delo enake vrednosti za moške in ženske s preglednostjo plačil in mehanizmi za izvrševanje*, COM(2021) 93 final, Bruselj, 4. marec 2021.

Zaradi različnih pravnih tradicij in sistemov v državah članicah se spodbuja nadaljnja izmenjava praks, da bi opredelili, kako bi lahko ukrepe za krepitev organov za enakost, izvedene v eni državi, prenesli v drugo državo. Države članice bi lahko zahtevale pomoč Evropske komisije, agencije FRA in mreže Equinet, da bi se olajšala tovrstna izmenjava praks.

Države članice se spodbuja k uporabi kazalnikov, ki jih je Equinet razvil za merjenje skladnosti s standardi za organe za enakost, in sprejetju ukrepov za ustrezno krepitev teh organov.

EU bi morala zagotoviti, da ima Equinet na voljo ustrezne človeške, tehnične in finančne vire za nadaljnji razvoj in zagotavljanje izvedbe svojih sklopov kazalnikov ter pomoč Evropski komisiji, državam članicam in organom za enakost pri spremljanju praktičnega izvajanja priporočila o standardih za organe za enakost. To bi prispevalo h krepitvi organov za enakost.

SPodbujanJE ZBIRANJA IN UPORABE PODATKOV O ENAKOSTI, VKLJUČNO S PRAVILNO UPORABO SPLOŠNE UREDBE O VARSTVU PODATKOV

V *Evropskem priročniku za podatke o enakosti* ⁽⁶³⁾ pomenijo „podatki o enakosti“ vsako informacijo, ki je koristna za namene opisovanja in analiziranja stanja enakosti. Taki podatki so nepogrešljivi za pripravo ocene uporabe nediskriminacijskih politik na ravni EU in držav članic, ki temelji na dokazih, ter za opolnomočenje skupin prebivalstva, ki jih ogroža diskriminacija.

Če se take informacije zbirajo redno in sistematično, so bistvene za pomoč državam članicam pri ocenjevanju skladnosti z obveznostmi na področju človekovih pravic. Prav tako oblikovalcem politik omogočajo, da spremljajo trende na področju rezultatov uporabe zakonodaje, politik in ukrepov, ki jih EU ter njene države članice sprejemajo za spodbujanje enakega obravnavanja. Evropsko računsko sodišče je zato v posebnem poročilu iz leta 2016 z naslovom **Pobude politik in finančna podpora EU za integracijo Romov** Evropsko komisijo pozvalo, naj sodeluje z državami članicami pri pripravi skupne metodologije ter jih spodbuja k zbiranju statističnih podatkov o narodnosti ⁽⁶⁴⁾. V odgovor sta Evropska komisija in agencija FRA sodelovali z nacionalnimi kontaktnimi točkami za Rome v delovni skupini, ki je razvila okvir kazalnikov za enakost, vključevanje in udeležbo Romov ter ga dopolnila s podatki. To delo se še vedno nadaljuje.

Za zdaj le malo držav članic izvaja celovite sisteme ali usklajen pristop k zbiranju ter uporabi podatkov o enakosti, kot je navedeno v *Smernicah za izboljšanje zbiranja in uporabe podatkov o enakosti*, ki jih je skupina Evropske komisije na visoki ravni za nediskriminacijo, enakost in raznolikost podprla leta 2018 ⁽⁶⁵⁾. Namenska podskupina za podatke o enakosti je ob pomoči agencije FRA navedene smernice razvila, da bi zagotovili konkretna navodila, kako izboljšati zbiranje in uporabo podatkov o enakosti na nacionalni ravni.

Nekatere države članice so začele izvajati navedene smernice, ki se nanašajo na institucionalno, strukturno in operativno razsežnost zbiranja in uporabe podatkov o enakosti. Smernice dopolnjujeta **zbirka obetavnih praks** ⁽⁶⁶⁾ in diagnostično orodje za evidentiranje.

Podskupina za podatke o enakosti je opredelila več izzivov pri uporabi in zbiranju podatkov o enakosti, ki so skupni številnim državam članicam, med drugim neravnovesje v zvezi z razlogi za diskriminacijo ter področji življenja, za katere se podatki zbirajo; premajhno skladnost in doslednost opredelitev, klasifikacij ter kategorizacij, kar vpliva na primerljivost statističnih podatkov o enakosti med državami članicami in znotraj njih; nezadostna posvetovanja z ustreznimi deležniki in prizadetimi skupinami pri oblikovanju ter izvajanju zbiranja podatkov; neredno zbiranje podatkov, ki ne omogoča analize trendov skozi čas, in netočno razlago okvirov za varstvo podatkov, ker se nanašajo na podatke o enakosti.

EU in države članice zaradi pomanjkanja podatkov nimajo popolne predstave o razmerah, ko želijo obravnavati izkušnje milijonov oseb v EU, za katere je značilna diskriminacija zaradi različnih razlogov in na različnih področjih življenja. Poleg tega posledično pomanjkanje ustreznih podatkov EU in državam članicam preprečuje, da bi učinkovito spremljale stanje enakosti. Podatki o enakosti lahko tudi pomagajo izboljšati oceno morebitne diskriminacije in predsodkov pri vse pogostejši uporabi algoritmov ter umetne inteligence pri odločanju.

Zaradi odsotnosti trdnih in sistematično zbranih podatkov o enakosti ter dejstva, da ustrezne oblasti, pristojni organi in sodišča obravnavajo zelo majhno število primerov diskriminacije, ni na voljo celostne slike resničnosti glede diskriminacije v EU. Kot je navedeno v smernici 1

⁽⁶³⁾ Evropska komisija (2016), **European handbook on equality data** (Evropski priročnik za podatke o enakosti), Luxembourg, Urad za publikacije, str. 15.

⁽⁶⁴⁾ Evropsko računsko sodišče (2016), **Pobude politik in finančna podpora EU za integracijo Romov: v zadnjem desetletju je bil dosežen velik napredek, toda potrebna so dodatna prizadevanja na terenu**, Luxembourg, Urad za publikacije.

⁽⁶⁵⁾ Evropska komisija, skupina na visoki ravni za nediskriminacijo, enakost in raznolikost, podskupina za podatke o enakosti (2018), **Smernice za izboljšanje zbiranja in uporabe podatkov o enakosti**, Bruselj, Evropska komisija.

⁽⁶⁶⁾ FRA (2020), **Compendium of practices for equality data collection** (Zbirka praks za zbiranje podatkov o enakosti).

o podatkih o enakosti, bi lahko nacionalni statistični urad, organ za enakost ali raziskovalni inštitut pregledal „obstoječ[e] vir[e] podatkov o enakosti [...] in določi[l] izhodišče za bolj sistematičen pristop k zbiranju podatkov o enakosti“⁽⁶⁷⁾.

Da bi obravnavali pomanjkljivosti, opredeljene v okviru takega evidentiranja, se v smernici z o podatkih o enakosti predlaga, da bi lahko ustrezni organi ustanovili medinstitucionalno delovno skupino, ki bi jo na primer sestavljali „ministrstva, nacionalni statistični uradi, organi za enakost, nacionalne institucije za človekove pravice, raziskovalne institucije in znanstvena skupnost ter drugi ustrezni akterji in ponudniki podatkov, kot so predstavniki ustreznih lokalnih organov, sodstva, policije itd.“⁽⁶⁸⁾.

Urad Visokega komisarja Združenih narodov za človekove pravice v svojem **navodilu za zbiranje in razčlenitev podatkov za spremljanje napredka pri doseganju ciljev agende za trajnostni razvoj do leta 2030** iz leta 2018 poudarja načelo človekovih pravic neškodovanja⁽⁶⁹⁾. Kot je navedeno v *Smernicah za izboljšanje zbiranja in uporabe podatkov o enakosti*, načelo neškodovanja pomeni, da nobena dejavnost zbiranja podatkov ne bi smela ustvariti ali krepiti obstoječe diskriminacije, pristranskosti ali stereotipov in da bi se morali zbrani podatki uporabljati v korist skupin, ki jih opisujejo, ter družbe kot celote⁽⁷⁰⁾.

⁽⁶⁷⁾ Evropska komisija, skupina na visoki ravni za nediskriminacijo, enakost in raznolikost, podskupina za podatke o enakosti (2018), *Smernice za izboljšanje zbiranja in uporabe podatkov o enakosti*, Bruselj, Evropska komisija, str. 9.

⁽⁶⁸⁾ Prav tam, str. 10.

⁽⁶⁹⁾ Urad Visokega komisarja Združenih narodov za človekove pravice (2018), *A human rights-based approach to data – Leaving no one behind in the 2030 agenda for sustainable development* (Pristop k podatkom, ki temelji na človekovih pravicah – Nihče ne bo prezrt v agendi za trajnostni razvoj do leta 2030), New York, Združeni narodi.

⁽⁷⁰⁾ Evropska komisija, skupina na visoki ravni za nediskriminacijo, enakost in raznolikost, podskupina za podatke o enakosti (2018), *Smernice za izboljšanje zbiranja in uporabe podatkov o enakosti*, Bruselj, Evropska komisija, str. 4.

↑ MNENJE AGENCIJE FRA 6

Države članice EU bi morale zagotoviti sistematično zbiranje zanesljivih, veljavnih in primerljivih podatkov o enakosti, ki so razčlenjeni po spolu, rasi ali narodnosti, veri ali prepričanju, invalidnosti, starosti ali spolni usmerjenosti. Države članice bi morale te podatke zbirati na spodaj opisan način, na podlagi samoopredelitve tistih, ki jih ogroža diskriminacija. Organizacije civilne družbe, ki predstavljajo te skupine prebivalstva, bi morale prispevati k oblikovanju ustreznih opredelitev in kazalnikov.

Države članice bi morale uporabljati kar največ virov podatkov o enakosti, in sicer poleg podatkov agencije FRA na nacionalni ravni tudi popise prebivalstva; upravne registre, raziskave na ravni gospodinjstev in posameznikov; raziskave o viktimizaciji; vedenjske raziskave; podatke in raziskave organov za enakost o pritožbah; situacijsko testiranje; spremljanje raznolikosti, ki ga izvajajo delodajalci in ponudniki storitev, ter podatke, pridobljene na podlagi kvalitativnih raziskovalnih strategij, kot so študije primerov, poglobljeni razgovori in strokovni razgovori.

Države članice bi morale redno in celovito zbiranje podatkov o enakosti okrepiti prek nacionalnih statističnih inštitutov ter drugih ustreznih vladnih agencij. To zajema sistematično združevanje statističnih podatkov o enakosti na podlagi popisov prebivalstva in gospodinjstev, upravnih registrov ter uradnih raziskav na ravni EU, kot so statistični podatki Evropske unije o dohodku in življenjskih pogojih, anketa o delovni sili ter druge reprezentativne raziskave. Da bi omogočili spremljanje rezultatov na področju enakosti, bi morali taki viri podatkov (i) zajemati premalo zastopane skupine, ki jih ogroža diskriminacija, ter (ii) vključevati informacije o izkušnjah diskriminacije na podlagi spola, rase in narodnosti, vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti.

Države članice EU bi morale za razvoj strategij za ustrezno evidentiranje primerov, ko se različni razlogi za diskriminacijo križajo ali delujejo v kombinaciji z drugimi, tj. večplastna in presečna diskriminacija, uporabljati izčrpen sklop orodij za zbiranje podatkov o enakosti, vključno z obsežnimi kvantitativnimi raziskavami, ki zajemajo različne skupine prebivalstva in razloge za diskriminacijo, ter testiranje diskriminacije, ki je uveljavljena metoda za pridobivanje objektivnih dokazov za diskriminacijo.

Države članice bi morale okrepiti prizadevanja za usklajen pristop k zbiranju podatkov o enakosti ter take podatke uporabiti kot podlago za razvoj politik na podlagi dokazov za spodbujanje enakosti in nediskriminacije. Pri tem bi morale ustrezno upoštevati *Smernice za izboljšanje zbiranja in uporabe podatkov o enakosti*, ki jih je podprla skupina EU na visoki ravni za nediskriminacijo, enakost in raznolikost. Države članice se spodbuja k uporabi orodja za evidentiranje in zbirke praks, ki dopolnjujejo navedene smernice. Institucije in organi EU bi morali razmisliti o uporabi navedenih smernic v svojih strukturah.

Države članice bi morale v skladu s smernico 2 iz *Smernic za izboljšanje zbiranja in uporabe podatkov o enakosti* razmisliti, da bi organom za enakost omogočile spodbujanje medinstitucionalnega sodelovanja pri zbiranju in uporabi podatkov o enakosti. To bi lahko dosegli z vzpostavitvijo struktur (npr. medinstitucionalne delovne skupine), ki omogočajo sistematično in dolgoročno sodelovanje med ustreznimi subjekti v kateri koli državi. Države članice, ki bi organom za enakost dodelile tako funkcijo usklajevanja, bi morale zagotoviti, da imajo ti organi ustrezno zmogljivost, strokovno znanje in sredstva.

ZBIRANJE PODATKOV O ENAKOSTI V SKLADU S SPLOŠNO UREDBO O VARSTVU PODATKOV

Uredba (EU) 2016/679 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. aprila 2016 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov in o prostem pretoku takih podatkov – splošna uredba o varstvu podatkov (GDPR) – je začela veljati 25. maja 2018. To je vodilo v razmislek o tem, kako zakonito zbirati in obdelovati posebne vrste osebnih podatkov (člen 9 splošne uredbe o varstvu podatkov), kot so podatki, ki se nanašajo na rasno ali etnično poreklo, zdravje, vero ali prepričanje ali spolno usmerjenost osebe. Na primer, v *Smernicah za izboljšanje zbiranja in uporabe podatkov o enakosti*, ki jih je podprla skupina na visoki ravni za nediskriminacijo, enakost in raznolikost, je navedeno, da se „[v]časih [...] zahteve za varstvo podatkov razumejo tako, da prepovedujejo zbiranje osebnih podatkov, kot so narodnost, vera ali spolna usmerjenost osebe“ ⁽⁷¹⁾. Vendar je v skladu s členom 9(2)(j) splošne uredbe o varstvu podatkov obdelava posebnih vrst osebnih podatkov prepovedana, **razen če** je „obdelava [...] potrebna za [...] statistične namene v skladu s členom 89(1) na podlagi prava Unije ali prava države članice, ki je sorazmerno z zastavljenim ciljem, spoštuje bistvo pravice do varstva podatkov ter zagotavlja ustrezne in posebne ukrepe za zaščito temeljnih pravic in interesov posameznika, na katerega se nanašajo osebni podatki“.

Države članice torej lahko zbirajo in obdelujejo podatke o enakosti na podlagi posebnih vrst osebnih podatkov zaradi razlogov bistvenega javnega interesa, za statistične namene ali znanstveno- ali zgodovinskoraziskovalne namene, pri čemer je treba zagotoviti, da je posameznik, na katerega se nanašajo osebni podatki, dal izrecno privolitev v obdelavo navedenih osebnih podatkov za enega ali več določenih namenov (člen 9(2)(a)).

Poleg tega je v uvodni izjavi 26 splošne uredbe o varstvu podatkov pojasnjeno, da se načela varstva podatkov uporabljajo za posebne vrste osebnih podatkov v zvezi z določenim ali določljivim posameznikom, pri čemer se ne bi smela uporabljati za anonimizirane informacije ali osebne podatke, ki so bili anonimizirani na tak način, da posameznik, na katerega se nanašajo osebni podatki, ni ali ni več določljiv, kot so podatki, ki se uporabljajo za združene statistične namene za opredelitev in beleženje trendov na področju enakosti.

Evropski nadzornik za varstvo podatkov (ENVP) je objavil **predhodno mnenje o varstvu podatkov in znanstvenih raziskavah**, da bi zagotovili pravno varnost glede pogojev, v skladu s katerimi je obdelava takih podatkov dovoljena, in kakšne zaščitne ukrepe je treba sprejeti med zbiranjem. To mnenje Evropskega nadzornika za varstvo podatkov je relevantno za zbiratelje in obdelovalce podatkov, ki vključujejo raziskovalne institucije, akademski svet, vladne agencije na nacionalni in lokalni ravni, organe za enakost, institucije za človekove pravice, agencije in organe EU (vključno z agencijo FRA) ter organizacije civilne družbe.

⁽⁷¹⁾ Prav tam, str. 7.

↑ MNENJE AGENCIJE FRA 7

Splošna uredba o varstvu podatkov omogoča zbiranje in obdelavo posebnih vrst osebnih podatkov pod določenimi pogoji, tudi za statistične ali raziskovalne namene (členi 9(2)(a), 9(2)(g) in 9(2)(j)).

Zbiratelji in obdelovalci podatkov v državah članicah EU bi morali za nasvet zaprositi svoje nacionalne organe za varstvo podatkov ter pridobiti dodatna navodila Evropskega odbora za varstvo podatkov (EOVP) in Evropskega nadzornika za varstvo podatkov glede zaščitnih ukrepov, ki jih je treba upoštevati pri zbiranju in obdelavi posebnih vrst osebnih podatkov, tudi za namene znanstvenega raziskovanja (člen 9(2)(j) splošne uredbe o varstvu podatkov). Pri tem bi morali ustrezno upoštevati **predhodno mnenje Evropskega nadzornika za varstvo podatkov o varstvu podatkov in znanstvenih raziskavah z dne 6. januarja 2020** ter smernice Evropskega odbora za varstvo podatkov o varstvu podatkov in znanstvenih raziskavah v pripravi.

Med vsakršnim zbiranjem in obdelavo podatkov o enakosti bi bilo treba v celoti upoštevati načela ter zaščitne ukrepe iz splošne uredbe o varstvu podatkov.

SPODBUJANJE IN VARSTVO VAŠIH TEMELJNIH PRAVIC V EU —

Za celotno Mnenje agencije FRA 1/2021 z dne
30. aprila 2021 glej:
[https://fra.europa.eu/en/publication/2021/fra-opinion-
eu-equality-20-years](https://fra.europa.eu/en/publication/2021/fra-opinion-eu-equality-20-years)

NADALJNJE INFORMACIJE

FRA – AGENCIJA EVROPSKE UNIJE ZA TEMELJNE PRAVICE

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Dunaj – Avstrija
Tel. +43 158030-0 – Faks +43 158030-699
fra.europa.eu

 facebook.com/fundamentalrights
 twitter.com/EURightsAgency
 linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency

Urad za publikacije
Evropske unije